

AIDS KRONIKA

N. R. 17 1991 M.

K A I N A 5 0 K A P.

Artūro Butkevičiaus nuotrauka

*Nebaisi heo AIDS tada,
jei mylėsite tėt
mėnų amogų
„Kas Lietuva gi“
Dalia delivaitė*

VARDAN GYVYBĖS

Abortas tapo socialinių problemų sprendimu. Nėščios moksleivės ryžtasi nužudyti savo negimusius kūdikius, o nepilnaverčius vaikus auginančios motinos, negaunančios realios paramos, vienos kovoja už teisę egzistuoti. Niekas nekreipia dėmesio į nelaimingąsias ir jų beviltiškas pastangas gyventi kaip lygūs su lygiais. Vienintelė išėitis, siūloma tokioms moterims - abortas. Ir darosi neįjauku nuo mirties, kad mūsų šeimą ir visuomenę formuoja ne meilė, o tokios griauinančios medicininės priemonės. Tad kurkime visuomenę, kurioje materialių vertybių vaikymasis nebūtų gyvenimo tikslas, kurioje nebūtų nė vieno alkaną ar pamesto kūdikio, kuri augintų ir nepilnaverčius vaikus. Nenaikinkime gyvybės, o šalininkime priežastis, darančias gyvenimą nepakenčiamą. Ir tada kiekvienas kūdikis, bus laukiamas ir mylimas.

3 psl.

ZVILGONIS Į PASAULI.

Dr. Jonathan Mann - Tarptautinio AIDS centro direktorius - kasmetinėje konferencijoje AIDS klausimais atkreipė dėmesį į tai, kad pirmąsiais 10 šios ligos plitimo metų buvo bandoma sustabdyti jos plitimą tarp suaugusių žmonių. Dabar atsiranda vis daugiau AIDS sergančių vaikų, ypač menkiausiose šeimose. Mažėja visuomenės susidomėjimas AIDS profilaktika.

min. Azijoje - 1 mln. ir apie 1/2 mln. Europoje. Kitas dešimtmetis bus dar sunkesnis negu prieš tai buvęs.

Amerikos Raudonasis kryžius savo 66-ame nacionaliniame suvažiavime pranešė, jog ši organizacija paruošia apie 1/2 viso Amerikoje vartojamo kraujo. Skirtama daug lėšų tam, kad ligoniams nebūtų perpildus kraujus su ŽIV infekcija. „Kraujus, naudojamą Amerikoje, yra patis saugiausias, koks tik gali būti pasaulyje“, - teigia Raudonojo Kryžiaus prezidentė Elizabeth Dotz.

J. Mann ketvirtoje AIDS nacionalinėje konferencijoje pareiškė, jog žmogaus imunodeficitą virusas (ŽIV), sukeltas AIDS, plinta ten, kur anksčiau jo nebūta. Tai Indija ir Pietų Azija. Šis virusas ypač greitai plinta Afrikoje, Tailandė.

Dr. Jeffrey McCullough, Raudonojo kryžiaus viceprezidentas, pasakė, jog pagerėjusi diagnostika negali visiškai apsaugoti nuo užsikrėtimo ŽIV perpildant kraują. Vieno l 150 000 kraujo perpylimų metu šis virusas gali patekti į ligonio kraują. Priežastis - donoras jau užsikrėtęs, bet antikūnų dar nebuvo pasigaminę.

J. Mann pasakė, jog AZT, kuris slopina ŽIV, ir pentamidinas, padedantis gydyti pneumocistų sukeltą plaučių uždegimą, yra daugelį neturtingų šalių per brangus.

J. Mann pasakė, jog ŽIV infekcijos padidėjimo nuo 100 000 (1980 m.) iki 10 milijonų (1990 m.). Manoma, jog ŽIV infekuotųjų Afrikoje - 6 mln., Šiaurės Amerikoje ir Karibų jūros baseine - po 1

Praneša Rolterio agentūra

AIDS KONFERENCIJA FLORENCIJOJE
Prieš atidarant AIDS konferenciją Florencijoje, šimtai kovotojų su AIDS ir homoseksualistų, žygiuodami miesto gatvėmis, skandavo: „Nugalėti atsilikimą - nugalėti AIDS“ („Fight back - Fight AIDS“). Apie 700 protestuojančių mosavo rožinėmis, mėlynėmis ir oranžinėmis apuškus prezervatyvais - balionais su užrašu „Stop AIDS“. Trimitavo Niujorko „Žadinanti AIDS sąjunga“ (AIDS Coalition To Unshack Power).

Tūkstančiai poleiminkų saugojo 5 dienas trukusią konferenciją. 9 tūkst. jos dalyvių minėjo AIDS atsiradimo dešimtmetį. Praėjusiais metais San Francisko konferencijoje pyko konfliktas tarp policijos ir aktyvistų. Šių metų konferencijos pavadinimas - Mokslo iššūkis AIDS (Science challenging AIDS).
Atidarant konferenciją, žymūs JAV gydytojai ragino savo kolegas pradėti gydymą azidozidinu (AZT) kuo anksčiau ir tęsti jį kuo ilgiau, nors

šis preparatas yra gana toksiškas ir ne visi mokslininkai priima jo vartojimą.
AZT, kad kas vienmetis ciktetyvus, medikamentas, kuris vartojamas dideliais dozėmis vėlyvoje šios ligos stadijoje. Jo vartojimas anksčiau ir mažesniais dozėmis turi būti oficialiai pripažintas.
Dr. Michael Conani iš San Francisko už pasiūlymą pradėti ankstyvą gydymą AZT susilaukė AIDS aktyvistų kritikos ir kai kurių gydytojų skepticizmo. Pastarieji

norėtų rimtesnių studijų šio klausimu. Yra gydytojų, kurie mano, jog ankstyvas gydymas AZT gali sukelti rimtą problemą.
Dr. M. Conani, kurio praktikoje 3000 sergančių AIDS, pasakė: „Ar ankstyvas gydymas geriau? Mes neturime atsakymo, tačiau ir negalime to sutrukdyti...“
Pasaulinės sveikatos organizacijos oficialus asmuo Aleksandras Gromyko pasakė, jog Rytų Europoje turi pasinokėti iš Vakarų klaidų. Tą anksčiau daryti neleido komunistai.

šaltonas, kit trūkdyta... Lenkija, pranaži nusidriusis komunistinis paucnis, papjuto dramatišką situaciją AIDS virusas išplito neramumų tarpe. Rumunijoje šturin 212 000 žmonių ir rasta 2000 infekuotų ŽIV. Dauguma jų vnkai. Šioje šalyje kaup ir TSKRS vnkai dažniausiai užkrestu gydymo pasigose.
Kitame numeryje skaitykite interviu su konferencijos dalyviu A. Kozlusu.

NUGALĖTI ATSILIKIMĄ - NUGALĖTI AIDS

Iš Lietuvos AIDS profilaktikos centro istorijos

Lietuvos AIDS profilaktikos centro vadovas
medicinos mokslų kandidatas
Saulius Čaplinskas

Tokta buvo pradžia

ŽIV infekcijos laboratorinės diagnostikos patikimumo klausimas mane domina jau seniai. Naujų diagnostikos metodų kūrimui, jų kokybės gerinimui, atskirų metodų palyginimui buvo skirtas ir mano kandidatinės disertacijos darbas. Turiu prisipažinti, kad dar prieš 4 metus, mokydamasis tikslinėje aspirantūroje Maskvoje, TSRS MA D.Ivanovskio virusologijos institute, disertacijos vadovui pasiūliau patikrinti ir palyginti tuo metu jau naudojamą praktikoje trijų tarybinių testų sistemų ŽIV infekcijai diagnozuoti "Vektor", "Antigen" ir "Peptoskrin" kokybę, tačiau man buvo patarta nesikišti į šį reikalą, nes vargu ar bus galima skaityti gautus rezultatus, jeigu pasirodytų, kad viena ar kita sistema dirba biologiškai. Argumentas labai paprastas. Kiekvienos iš jų kūrime dalyvavo nemažai Sovietų Sąjungos mokslinio tyrimo institutų, žymių asmenų. Vienos iš jų ("Vektor") bendraautoriu buvau ir aš pats. Jeigu būtų paaiškėjo, kad kuri nors iš testų sistemų dirba biologiškai už kitas, būtų iškilę daug problemų tos sistemos kūrėjams. Todėl niekas nenorėjo pyktis su galingais konkurentais. Tokie tyrimai (darbo rezultatai. Būtina pažymėti, kad galimos ir objektyvios klaidingų laboratorinių rezultatų priežastys. Tiek klinikinė, tiek laboratorinė ŽIV infekcijos diagnostika yra labai paini ir sudėtinga, reikalaujanti aukštos medicinos kvalifikacijos. Šiuo metu visame pasaulyje laboratorinė ŽIV infekcijos diagnostika remiasi specifinių antikūnų prieš virusą detekcija. Deja, dėl šių antikūnų nepastovumo tiriamųjų asmenų kraujyje, o ypač dėl mažo jų kiekio anksčiau infekcijos stadijoje (inkubacinis laikotarpis gali trukti nuo 3 savaitžių iki kelių mėnesių) bei esant

diagnostikos preparato komponentus operatyviai pakeičia kitais. Kada mokslininkų sukurtą testų sistemą perduodama gamybininkams, situacija gali iš esmės pasikeisti. Juos, deja, dažnai daugiau domina planas, premijos, o ne gaminio kokybė. Pavyzdžiui, man žinomas konkretus faktas, kai Novosibirske, trūkstant virusinio antigeno (vieno iš pagrindinių testų sistemos komponentų), jis buvo skiedžiamas 2 kartus daugiau, nei nurodyta instrukcijoje, nes priešingu atveju gamykla nebūtų įvykdžiusi planinės užduoties, ir darbuotojai būtų likę be premijų.

Yra ir dar viena Sovietų Sąjungai būdinga blogybė, galinti daug lemti diagnostikos preparatų kokybę. Pagamintą testų sistemą būtina saugoti šaldytuve. Tai labai dažnai nedaroma. Na, o apie kokią diagnostikos preparatų kokybę galima kalbėti, jeigu karštą vasarą jie transportuojami iš Novosibirsko į Lietuvą, nešlaikant temperatūros režimo, o ir po to, laboratorijoje, saugomi ne šaldytuve, o paprasčiausiai - po darbo stalu (tokių faktų, deja, būna).

Visa tai, o ir galimos laboratorijų darbuotojų klaidos, yra subjektyvios priežastys, dėl kurių gali nukentėti darbo rezultatai. Būtina pažymėti, kad galimos ir objektyvios klaidingų laboratorinių rezultatų priežastys. Tiek klinikinė, tiek laboratorinė ŽIV infekcijos diagnostika yra labai paini ir sudėtinga, reikalaujanti aukštos medicinos kvalifikacijos. Šiuo metu visame pasaulyje laboratorinė ŽIV infekcijos diagnostika remiasi specifinių antikūnų prieš virusą detekcija. Deja, dėl šių antikūnų nepastovumo tiriamųjų asmenų kraujyje, o ypač dėl mažo jų kiekio anksčiau infekcijos stadijoje (inkubacinis laikotarpis gali trukti nuo 3 savaitžių iki kelių mėnesių) bei esant

ribinei būsenai, kada organizmas jau visiškai išsekęs ir nebeįstiga gaminti antikūnų, neišvengiamos klaidingai neigiamos reakcijos (antra vertus, kadangi virusas pažeidžia pagrindinę žmogaus imuninės sistemos grandį, yra nemaža objektyvių ir subjektyvių priežasčių, dėl kurių neišvengiamai atsiranda ir klaidingai teigiami rezultatai).

Todėl šiuo metu pasaulyje naudojama tokia ŽIV infekcijos laboratorinė diagnostika kada pirminio tyrimo vadinamosa skriningo laboratorijose

kraujo serumų pavyzdžiai yra tikrinami referens (patvirtinančios) laboratorijose, naudojant suodintinesius, tikslesnius ir brangesnius tyrimo metodus. Naudojant keletą nepriklausomų diagnostikos metodų, diagnostinių klaidų galima sumažinti iki minimumo. Tačiau, jei visi jie bus paremti vien antikūnų detekcija, klaidos neišvengiamos (juk būna inkubacinis laikotarpis). Todėl būtina įdiegti ir antigeno bei viruso nukleotidų rūgščių detekcijos metodus, kam mes jau esame pasiruošę. Dabar padovanuojame net įrangą, bet, atrodo, tai rūpi tik mums,

nes iki šiol neišspręstas klausimas dėl referens laboratorijos patalpų ir brangi šiuolaikinė įranga stovi sandėlyje.

Sovietų Sąjungoje AIDS diagnostiką yra monopolizavęs TSRS MA Epidemiologijos institutas. Ir visos sąjunginės bei Baltijos respublikos iki šiol įtartinus kraujo serumo pavyzdžius diagnozei patikslinti siunčia į Maskvą. Tai užima labai daug laiko; nukencius rezultatus patikimumas ir operatyvumas.

Suokdami sudėtingą ir krintingą ŽIV infekcijos laboratorinės diagnostikos situaciją visoje Sovietų Sąjungoje ir Lietuvoje, mes nuo pat AIDS profilaktikos centro įsteigimo ieškojome priemonių padėčiai pagerinti.

Pirmausia buvo patikrintas tuo metu veikusių Lietuvos AIDS laboratorijų darbo efektyvumas. Rezultatai buvo prireikiantys: iš 10 kraujo serumų, gautų iš Eilstoje infekuotų ŽIV vaikų, tebuvo atpažinti tik vienas teigiamas serumas

Praktiškai, bent jau tuo metu apie jokią ŽIV infekcijos diagnostiką Lietuvoje negalėjo būti nė kalbos. Kadangi tuo metu naudojamos testų sistemos buvo nekokybiškos, tai net sąžiningai atliekami tyrimai duodavo abejotinus rezultatus. Duok dieve, jeigu tuo metu nebūtu nė vieno kraujo donoro, infekuoto ŽIV, nes priešingu atveju galbūt jau ir įvyko nepataisoma nelaimė.

Tęsinys kitame numeryje

Ar galima tikėtis testų, skirtų ŽIV antikūnams nustatyti, tikslumo? Turiu omeny tarybinių, kuriais nustatinėjama pas mus (ir Kaune).

Pirmajam žmogui, infekuotam ŽIV, taip pat visiškai buvo neįgiami, išskyrus japonų gamybos testus. Norėčiau išgirsti specialios nuomonę, nes kol kas iš gydytojų įgirdėjau tik tiek: "Matyti, kiek nors nustato, jei jau nustatinėja".

Dėl to "kiek nors" man jau gyvenit nesinori.

Lietuvos AIDS PC referens laboratorijos vedėja Edita Apuokienė:

Tarybinių testų sistemų jautrumo ŽIV-1 antikūnams apikiti užtenka. Testų sistemų kokybę kontroliuoja Lietuvos AIDS PC referens laboratorija, ir tik paskui testai patenka į kitas Respublikos AIDS tyrimo laboratorijas. Be to, visi abejotini rezultatai pakartotinai tikrinami Lietuvos AIDS profilaktikos centre užsienietiškomis testų sistemomis.

Antikūnai apinkami tik praėjus 3-5 savaitėms po užsikrėtimo. Tai vadinamas "lango fenomenas". Tuo laikotarpiu ŽIV infekcijos nustatyti neįmanoma ne tik tarybinėmis, bet ir užsienietiškomis testų sistemomis. Tada taikomas kitas tyrimo metodas: polimerazinė grandininė reakcija (PCR). PCR atlikti esame pasiruošę, o tam reikalinga aparatūra padovanota Danijos "Caritas". Be dėl patalpų trūkumo ji stovi sandėlyje. Todėl "lango" periode ŽIV infekcijos nustatyti dar negalime.

Teorinis tarybinių testų sistemų patikimumas - 98%. O praktinis (dėl transportavimo ir sandėliavimo) gali keltis procentais atsilikti.

ŽIV diagnostika Lietuvoje

Lietuvos Respublikos ŽIV infekcijos skrinimas pradėtas 1987 metais. 1989 metų rudenį Lietuvos AIDS profilaktikos centre pradėjo veikti referens laboratorija, kurioje atliekami parvintinamasis ŽIV infekcijai tyrimai Western blotu (W.B.) ir netiesioginė imunofluorescencija (NIF).

Iki 1991 m. sausio 1 d. Lietuvoje atlikta per milijoną tyrimų ŽIV antikūnams nustatyti. (Išaiškinta 10 serotigiamų asmenų). Po pirminio skrinimo, atlikto ELISA, reaktyvus serumus pakartotinai tiriami WB („Bio Rad“, „Du Pont“ ir „Vektor“ firmų) bei pasirinktinai netiesiogine IF. Tačiau šiandien NIF tyrimų reguliariai atlikti negalime, nes susiduriame su sunkumais ruošdami preparatus, kuriems reikalingas virusinis antigenas. Lūdinusia tai, kad įrangą šiam darbui turime, bet neįturime kur ją statyti.

Rezultatus, gautus WB, vertiname, vadovaudamiesi PSO siūlomais kriterijais tiriamąjį vertiname teigiamai, kai randame antikūnus 2 arba 3 env (paviršiniams) baltymams, neįgiamai - kai antikūnų nerandame visai, kitais atvejais rezultatai vertinami kaip neaiškūs. Iki 1991 metų sausio 1 d. Respublikoje buvo užregistruota 119 tokių neaiškių asmenų. Po 12 stebėjimo mėnesių, nuolat kartojant

laboratorinius tyrimus bei stebint epidemiologiją, 44 iš jų pertinti neįgiamai.

Taigi, tiriant kraujo serumus minėtais serologiniais metodais, laboratorinėje diagnostikoje tieka daug neišspręstų problemų. Esame dėkingi Danijos „Caritas“, padovanojusiam mūsų centrui aparatūrą polimerazės grandininę reakcijai (PCR) atlikti. Tai labai tikslus metodas ŽIV genetinėms struktūroms išaiškinti. Šis metodas įdiegtas tik keliose Sovietų Sąjungos laboratorijose. Keista, bet darai supranta ŽIV diagnostikos aktualias Lietuvoje, o mes nerandame kelių kambarių šiai brangiai aparatūrai pastatyti, o gal nenorime, kad Lietuva turėtų pasaulinio lygio laboratoriją.

Stebint infekuotus asmenis iškyta būtinybė diagnozuoti oportunistines (herpes, citomegalo virusą, hepatitą) bei lytinio keliu plintančias infekcijas (chlamidozes, mikoplazmozės). Maždaug 15% infekuotųjų klinikiniai simptomai pasiekia ūmių lytinį infekcijų pavidalą (R.M.Knobler, 1989). Mes savo laboratorijoje šiuo metu IFA metodu tiriname hepatito B markerius (TSRS Šveicarija), antikūnus herpes simplex virusui (TSRS), IgM ir IgG klasės antikūnus CM virusui (Lietuva), antikūnus

Mycoplasma pneumoniae (TSRS) bei komplekto surišimo reakciją chlamidijos antikūnams (Lietuva). Laboratorijai reikia didelio jautrumo ir specifškumo diagnostinių sistemų šioms infekcijoms tiksliai diagnozuoti.

Norėdama nustatyti infekuotų asmenų imunologinę būseną, atliekame imunologinius tyrimus. Taigi, kol mūsų Respublikoje infekuotų asmenų yra nedaug, mes manome, kad su Lietuvos ir užsienio labdarinių organizacijų geranoriška pagalba pagerinsime laboratorinę diagnostiką iki AIDS protrūkio Lietuvoje.

Edita Apuokienė

Laboratorijos įranga

(Tęsinys. Pradžia Nr. 16)

O ką daryti, jei nėštumas pablogins moters gyvenimą ir jos ateitį, padarys psichologinę žalą, susijusią su nepageidaujamu kūdikiu? Ką daryti, kai šeima psichologiškai ar dėl kurių nors kitų priežasčių nepasiruošusi auginti vaiko?

JAV 1857 metų įstatymuose nurodoma, kad juodaodžiai vergai nėra piliečiai Konstitucijos požiūriu. Juos buvo galima mušti, parduoti ir net nužudyti, nes jie buvo savininko nuosavybė. Šis sprendimas buvo atšauktas 14-tąja pataisa. Mūsų laikais juodaodžių vergų padėtyje yra negimę kūdikiai. Jie gali būti nužudyti savininkų (motinų) pageidavimu.

Abortų legalizavimas panaikintų kriminalinius abortus!

Edvardas Lenoskis nustatė, kad 90% vaikų, su kuriais šeimoje yra blogai elgiamasi, atėjo į šį pasaulį planuotai.

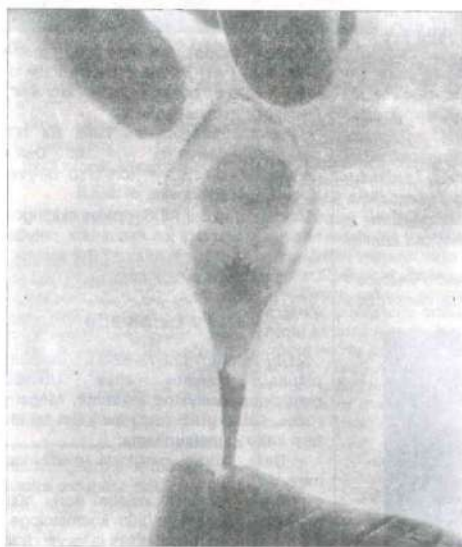
O jei mergina išprieivartauta?

Nėštumas po išprieivartavimo - didžiulė retenybė. Šiuo atveju aukai reikia ypatingos paramos, pagalbos ir meilės. Bet žudyti nekaltą kūdikį dėl tėvo nusikaltimo negalima.

Ką daryti, jei motina grasina savižudybe?

Nėščiausių savižudybės atvejų beveik nežinome. Minesotos valstijoje (JAV) per 15 metų užregistruota tik 14 tokių savižudybių, iš kurių 11 - po gimdymo. Visos savižudės buvo ištekėjusios ir sirgo psichoze.

Ar gali abortas turėti kokių nors pasekmių moters organizmui?

ir egzistuoja! Žmogui bus leista gyventi tik tuo atveju, jei jis atitiks apibrėžtus-nepriklausomybės, fizinio tobulumo arba utilitarinės naudos standartus. Šis svarbus etikos pasikeitimas pakerta visos civilizacijos šaknis. Neprotinga manyti, kad žmogaus gyvybė yra labai vertinga gimusi, negu iki gimimo. Šie „labiau“ ar „mažiau“ gali pateisinti ir vaikų žudymus, ir entanaziją. Siaubą keliantis hitleriškųjų masinių žudynių

paplitusi nuomonė, kuri, deja, nepasitvirtino nei empiriškai, nei teoriškai.

Nuotraukoje (apačioje, kairėje): šie vaikai buvo nužudyti aborto metu, lemtingu jiems laiku - 18-24 savaitę. Jūs matote Kanados klinikos vieno ryto darbo rezultatus.

žvėriškumas - štai tokios koncepcijos (ekonominio ar socialinio naudingumo) tęsinys. Vertėtų prisiminti vieną atvejį, įvykusį po Niurnbergo proceso. Nuteistas nacistinis teisėjas guodėsi amerikiečių juristui: „Aš niekada nemaniau, kad viskas taip pasisuks“. Amerikietis tik atsakė: „Viskas prasidėjo, kai jūs pirmą kartą nuteisėte nekaltą gyvybę.“

VARDAN

Šis tvirtinimas visiškai melagingas. Patirtis rodo, kad po legalizavimo abortų kreivė staigiai kyla į viršų, o kriminalinių abortų nemažėja, priešingai - dar padaugėja. Paprastai tai paaiškinama nepakankamu oficialių procedūrų slaptumu.

Negi motina neturi teisės pati tvarkyti savo kūną?

Tai ne jos kūnas, tai jau kita gyva būtybė. Tad ar dar ilgai motinos žudys savo vaikus - gimusius ar negimusius?

O gal abortas - kontraceptinė priemonė?

Ne. Nepainiokite aborto su kontracepcija. Kontracepcija neleidžia atsirasti naujai gyvybei. Abortas - užmuša ją, kai ji jau užsimezgė.

GYVYBĖS

Legalus abortas 5% padidina nevaisingumo, 10% - persileidimo galimybę. Galimi psichinio pobūdžio pogimdyminiai sąrėmiai. Anglijoje 9-59% moterų po aborto turi rimtų sunkumų, susijusių su rezus-faktoriumi. 3,5% padidėja rizika pastoti ne gimdoje, 5-15% išauga prieššlaikinio gimdymo tikimybė. Galima gimdos perforacija, kraujo krešuliai plaučiuose, infekcija; hepatitas (po kraujo perpylimo).

Bet ar nėra žiauru duoti gyvybę fiziškai arba protiška nesveikam kūdikiui ir pasmerkti jį vargingam gyvenimui?

Pastaruoju metu įrodyta, kad žmonės su protiniais ar fizikiniais trūkumais gyvenimu džiaugiasi ne mažiau kaip „normalūs“. Kruopštus tyrimas parodė, kad tarp psichiškai ar fiziškai nesveikų ir „normalių“ žmonių požiūriu į ateitį didesnio skirtumo nėra. Tai, kad žmonės su kokiais nors trūkumais mažiau džiaugiasi gyvenimu - labai

Nauja etika?

Per du kultūros formavimosi tūkmetmečius pagarba žmogui ir jo

O gal abortas - saugesnė procedūra negu gimdymas?

Paskutinėje nėštumo stadijoje abortas daug pavojingesnis. Pirmaisiais trimis mėnesiais jis tiek pat (jei ne daugiau) pavojingas, kaip ir gimdymas. Statistiniai duomenys dažnai neatspindi realios padėties. Abortų komplikacijos ir net mirtys po jų - dažnai tiesiog nusteptamos.

Pagal užsienio spaudą parengė L. Čečet ir A. Kriščiūnas

Ar gimdyti nepageidaujamus vaikus?

Nepageidaujamas vaikas nėštumo pradžioje nebūtinai liks nepageidaujamu, kai gimis. Daktaras

te... imas gliai jaugo į kiekvieno žmonė. Tai akivaizdžios ir jos teisės. Išimties daromos grėsmės kitai gyvybei arba numatytos bausmės atveju. naujieji įstatymai, leidžiantys abortus, reiškia ne ką kita, kaip visišką atsisakymą nuo bendražmogiškųjų vertybių. Taip atsiranda nauja etika, kuriai gyvybė - tik sąlyginė vertybė. Taip atimama vienintelė žmogaus teisė - gyventi vien todėl, kad jis gimė

Mielieji skaitytojai!

Štai jau antrame numeryje tęsiame abortų temą. Galbūt vieniems Jūsų ji pasirodė žiauri, kiti gal abejingai pervertė šį puslapį... Bet nekaltėti apie abortus šiandien jau negalime. Jie - mūsų visuomenės žaizdos.

O gal Jūs manote kitaip? Paršykite mums, gal Jūsų mintys parodys išeitę kelią...

Grožio konkursas... Kiek daug įvairių minčių, jausmų sukelia šie žodžiai. Dalis žmonių koneveikia šiuolaikinius grožio karalienių rinkimus, teigdami, jog lietuviams, oi, kaip trūksta paprasto lietuviško kuklumo ir kad nėra čia ko plūkas kojas viešai rodyti. Kiti - įveigia kažką šviesaus, reikalingo. Aš priklausau antrajai grupei, nors pradėdamas rašyti labai norėjau išpeikti šių metų konkursą, aprašyti tik tamsias jo puses. Deja, būčiau buvęs neteisus. Mūsų gyvenime ir taip netrūksta tamsių spalvų, tad kam gi ieškoti jų ryčia?

• Šiandieninės mūsų laikraščio viešnios - dvi paprastos, geros ir labai nuoširdžios

GROŽIO KARALIENĖS IR... "AIDS KRONIKA"

profilaktikos problemas. Pavasarį vyko Pabaltijo šaltų konferencija, kurioje aš skaičiau savo pranešimą.

- Daiva, tu tokia jauna - ar nebaisu?
- Gal truputį, bet mano gyvenimas ir bus toks - aš kovosiu už kiekvieno žmogaus gyvybę, garovę, sveikatą.
- Truputėlį nustebau (māloniai) sužinojęs, jog skaitai visus "AIDS kronikos" numerius.
- Laikraštyje randu labai daug įdomių ir reikalingų žinių.
- Ar padės šis konkursas tavo darbui ir kokią įsivaizduotum jo nugalėtoja?
- Turbūt nelabai padės. O karalienė turėtų būti labai paprasta, nuoširdi ir išdidi kaip mergaitė.
- Ar turi tokias savybes tavo draugės, dalyvaujančios šiame konkurse?
- Būtent tokio moteriško išsidūmo aš ir nematau. Jo labai trūksta visoms Lietuvos merginoms, ne tik konkurso dalyvėms. Teko stebėti savo drauges viešbutyje - visko mačiau, bet... merginoms trūksta savigarbos.
- O vis dėlto, kas vyko viešbuty?!
- ... (Daiva atsakė, bet sutarėm, kad šito aš nerasyčiau). 17-18 metų mergaitėms, atvažiuavusioms iš mažesnių miestelių visko pasitaiko.
- Aš jau klausiau Daigą, kas kaltesnis dėl Lietuvos užplūdusio grubumo, prievartos. Kokia tavo nuomonė?
- Šiuo klausimu aš labai dažnai diskutuoju su tėčiu. Jis man sako, kad jeigu jūs pačios taip nedarysit, tai ir su jumis niekas taip nesiels. Nors būna ir atsitiktinumų, bet vis tiek, manau, kaltesnės merginos.
- Daiva, ar baigus KMA nenorėtum atvažiuoti dirbti pas mus, į Vilnių, AIDS profilaktikos centrą?
- Galbūt. Ateitis parodys. Dar reikia labai daug mokyti.

netiesa, tačiau šiandien jūs galite perskaityti PATĮ PIRMAJĄ Dalios interviu, kurį ji davė būtent „AIDS kronikai“. Netikite? Paklauskite Dalios.

O antroji mergina, su kuria žot būt pasiryžau pašnektėti, - tai Daiva Jenulaitytė, drąsiausia konkurso dalyvė. Kodėl? Tuoj sužinosite.

Atrodo, grožis ir AIDS - tokios skirtingos temos. Tačiau argi jos nesuartėja, netyčia išklydus iš kelio ar suklypus? Bet apie tai - Dalios ir Davos nuomonės.

- Galbūt, galbūt. Tokiomis sąlygomis gyvenant ir mums labai sunku išlikti šveiniomis. Norėčiau visiems palinkėti geros nuotaikos, ypač tokiais sunkiais laikais. Svarbiausia - gera nuotaika!

Daiva Janulaitytė

22 metai, 171-79-60-89. Tamsūs plaukai, rudos akys. Labai graži (aut. past.). Kaino medicinos akademijos gydomojo fakulteto III kurso studentė. Nori tapti nervų ilgų gydytoja, gydyti AIDS. Būtent dėl to ir nuaprendžiau pasišnektėti su Daiva - kaipgi praisiai tokia progą!

- Kodėl toks įdomus pasirinkimas?

- Visų pirma AIDS - tai nauja ir įdomi problema. Kadangi ir Lietuvoje jau yra 10 viruso nešiojū, tai šią problemą reikėtų pradėti spresti jau dabar. Vadovaujami profesorius Puroko nagrinėjame AIDS

Dalia Lelėivaitė

21-ųjų metų, 172-78-82-91. Šviesūs plaukai, mėlynos akys. Utenos medicinos mokyklos studentė. Mėgsta rožes. Labai graži (aut. past.) Bet tai tik tarp ktko - smaisuoliams.

- Dalia, kodėl pasirinkai medicinos mokyklą?

- Atvirai pasakius, nelabai noriu būti gydytoja. Aš norėjau būti kosmetologe. Tai mano svajonė. Bet norint ją įgyvendinti reikia baigti medicinos mokyklą. Mano specialybė - seselė.

- Ar nenorėtum gydyti AIDS?

- Žinai, ne.

- Turbūt beisu?

- Labai... Debar tokie laikai, kad labai nesunku užsikrėsti...

- Kokia, tavo nuomone, turėtų būti „Mis Lietuva“?

- Visų pirma švelni, motariška, elegantiška, draugiška.

- Lietuvoje dabar labai daug grubumo, smurto, išprievartavimų. Kaip tu manai, kas dėl to kaltesni - vyrai ar moterys?

- Aš manau, kad dėl to kalti yra ir vieni, ir kiti.

- Gal mums, vyrams, trūksta švelnumo?

merginos. Ir abi pasirinkau neatsitiktinai. Pirmoji - tai jau visiems žinoma konkurse „Mis Lietuva 91“ nugalėtoja Dalia Lelėivaitė. Gal reikia truputį ir pasigirti - likus 10 valandų iki jos akimirks, kai Dalia bus uždėta karalienės karūna, prie jos priėjo kuklius „AIDS kronikos“ redaktorius ir kukilal pasakė, kad norįs pasišnektėti su būsimąja „Mis Lietuva 91“. Nors Dalia bandė mane įtikinti, kad tai

Kalbėjosi Artūras Butkevičius Aldo Minkevičiaus nuotraukos

TRUMPAI DRŪTAI

PAVOJAUS IŠVENGTA: Dar vienas Lietuvos Respublikos pilietis išvengė AIDS pavojaus: „AIDS kronikos“ redaktorius Artūras Butkevičius liepos 13 dieną vedė moterį. Kaip sako liaudies išmintis, „Griežta žmona - patikimia už storiausią prezervatyvą“.

NEEILINIS KONGRESAS: praeitame numeryje rašėme apie Vokietijoje įvyksiantį I-ąjį prostitučių kongresą. Tuoj pat susilaukėme atgarsio: trys merginos teiravosi, kokių būdu galima ten nuvažiuoti. Jei tai domina ir jus - skambinkite telefonu 35.04.65.

GYDYMAS: Kembridžo universiteto mokslininkas A. Karpas gyd. AIDS sergančius ligonius. Šis gydymo metodas įmanomas Lietuvoje artimiausiu metu. Mūsų centras jau turi nefilmuotą šį metodą. Daugiau apie tai rašysime kitame numeryje.

ŠVIESKIS, LIETUVOS KAIME: „AIDS kronika“ pagaliau pasirodė ir Skuodo spaudos kiosketuose. Duok Dieve, kad AIDS jo nepasiektų...

BENDRADARBIAVIMAS Leningrade š.m. birželio 12-18 d. įvyko tarptautinė konferencija „Medicininė biotechnologija, imunizacija ir AIDS“. Ją atidarė tą dieną balotiravęs į Leningrado, o gal ateityje ir Sankt Peterburgo merus Sobčikas. Joje su savo stendiniais pranešimais dalyvavo Lietuvos AIDS profilaktikos centro ir Taikomosios enzimologijos instituto „Fermentas“ atstovai.

ŽYDRASIS DEBESIS VIRŠ SANKT-PETERBURGO: Liepos 24 -27 dienomis Leningrade vyko „Tarptautinė homoseksualistų ir lesbičių žmogaus teisių gynimo konferencija“. Įspūdziai iš jos - kitame numeryje.

Mūsų svečiai

LIEPOS 12-18 DIENOMIS Lietuvos AIDS profilaktikos centre lankst Kembridžo universiteto Hematologijos katedros mokslininkas ABRAHAM KARPAS.

Viešnagės tikslas - rasti pirkėjų savo testų sistemai KARPAS CELL-TEST. Kaip visuomet, derybos susisto ties valiutos klausimu. Norėdamas suteikti šiekį tųkį paramą žinai Lietuvos Respublikai, ponas Karpas sutiko parduoti testų sistemas 35% pigiau, nei kitiems savo pirkėjams.

Ponas Karpas mielai pasidalijo patirtimi AIDS tyrimo srityje. Liepos 16 d. Santariškėse jis skaitė paskaitą apie ŽIV kilmę, šios infekcijos diagnostiką ir gydymą, kurį jau šiuo metu galima taikyti ir Lietuvoje. Mokslininkas apsilankė ir Lietuvos Sveikatos apsaugos ministerijoje, kur susitiko su ministro pavaduotoju A.Blažiu ir buvo māloniai nustebintas sužinojęs, kiek Lietuvos AIDS profilaktikos centras yra nuveikęs visuomenės švietimo srityje. Aptartos tolesnės bendradarbiavimo galimybės.

LIEPOS 8 DIENA sulaukėme svečio iš Roterdamo universiteto (Olandija). Ponas HANS ARENTSEN, dabar besistažuojantis Maskvoje, domėjosi laboratorijos darbu, pasidalijo patirtimi.

Niekada nedariau to, ko nenorėjau daryti

Liepos mėnesio pradžioje (9 - 13 d.d.) Vilniuje svečiavosi du Švedijos žurnalistai. Nacionalinės asociacijos „SIMON“ tarybo narys Jimmy W. Al-Jeddah ir leidėjas Wik Hans-Erik.

- Asociacijos veikla nukreipta prieš narkomaniją, - pasakojo ponas Al-Jeddahvi. - AIDS, aarkomanija ir „netvarkingas“ lytinis gyvenimas suriūti viena gija. Šiems „perliukams“ sienų nėra, todėl ir kilo noras pas jus atvykti. Tiesiū būnu, kad paskutinį kartą perlengti

sovietinę sieną man buvo icista 1978 metais.

- Kodėl gi? - nejučia išsprūdo. Ak tas nelabai smalsumas.

- Paklauskit „anų“ ... - šypcietijo Džimis (ncpanorės bñti vadinamas ponu Al-Jeddahvi).- Niekada nedariau to, ko nenorėjau daryti. Piversli mane tiesiog neįmanoma. Matyti, rašiau ne tai, ko norėjo anuoctinė TSRS valdžia. O iki „perestroikos“ ir „naujo mąstymo“ buvo dar toli.

AIDS profilaktika ir visuomenės švietimas nėra pagrindinis Džimio darbas, tačiau jo žodžiais tarant, „šandien nė vienas sveiko proto žmogus negali būti aklas šiai problemai. Aš noriu, kad mano ir jūsų vaikai gyventų sveikoje visuomenėje“.

Apžūrėjęs AIDS PC referencs laboratoriją, sveičas paprasė pateikti laboratorijai būtinas įrangos sąrašą. Žinoma, jo darže visa tai neauga, tačiau turėdamas didžiulę darbo patirtį, matęs ir šilto, ir šalio, pažadėjo kreiptis į įtakingus Švedijoje asmenis ir pasistengti padėti. Tiesą sakant, tokio konkretaus ir sau naudos niešiškančio svečio mūsų Centre seniai nebuvo.

Vis dėlto daugiausia domėtasi visuomenės švietimu. Pokalbis su informacijos bei švietimo skyrių darbuotojais buvo naudingas, manau, abiems pusėms.

Nuotraukoje - ponas J.W. Al-Jeddahvi (dešinėje)

Ką veikia Pacifistinio apsigynimo lyga (PAL)? Ar ji gina homoseksualistus nuo visuomenės, ar visuomenę nuo homoseksualistų?

JONAS RUPŠYS, PAL ARBITRAS:
Per savo rūpesčius net nepagalvoju, kad gali kilti tokių klausimų. Tiek PAL tiek HAB (Homoseksualinio apsigynimo blokas) stengiasi pakelti piktybiškus, degradavusius homoseksualistus, kad jie nors kiek pradėtų mąstyti, taptų kultūringesni. Tad nei mes saugome homoseksualistus nuo visuomenės, nei atvirščiai.

- Kuo skiriasi PAL nuo HAB?
- Apsivalymo blokas - tai tarsi mūsų saugumas. Saugo mus tikraja tą žodžių prasme - ir moraliskai, ir fiziškai.

- Saugo nuo ko?
- Saugotis dažniausiai tenka „saviškių“. Savų tarpe yra daug parazitų. O svetimi mus mažiausiai tiečia ir dažniausiai mums padeda.

- Ar sunku patekti į lygą?
- Nelabai... Tik va, pavyzdžiui, po TV „Labirinto“ laidos (1990 m. vasara) pradėjo plūsti į Lygą įvairiausio plauko vertelgos, kuriems tik ir terpėjo: ar galės jie toje lygoje „pasišakoti“. Tik kažin ar pamąstė kas nors - ar tinka jis šiai lygai, ar ne? Nes gal dar nelabai visi žino, kad mes esam nutarę, jog „greičiau kupranugaris šlūs pro adatą skylutę, negu piktybiškas pederastas pateks į Apsigynimo lygą“.

PAL adresas:
233005 Kaunas a/d 912
Jonui Rupšui, Timofėjai Ručytei.

Aš gyvenu Rosaro mieste. Tai komercinis ir industrinis centras, kuriame gyvena 1 000 000 gyventojų. Čia yra pats aukščiausias kokaino vartojimo laipsnis ir per 10 000 žmonių, infekuotų ŽIV virusu.

Šiuo metu mūsų mieste yra per 30 AIDS sergančių vaikų. Iš visų AIDS atvejų 80% sudaro atvejai dėl narkotikų vartojimo.

dr. Antonio Montero
Rosario
ARGENTINA

Nuostabi! Aš jaučiu visais mūsų skrydžiais, atsitūsiame rėmuose laisvai. Labai gaila, kad neturime galimybes viešai į pasiskelbti. Bet šiuo metu ir pasiūlymai mūsų labai padeda dirbti ir nuolatieji specialistai. Dėjujame dar sykį. Redakcija

INVALIDU PAŽINČIU SKYRELIS

Skryelėje gali skelbti žmonės, turintys įgimtą fizinių trūkumų ar tiesiog nelaimingą aisučių metų tapę invalidais (netekę rankų, kojų, akių, karti ir t.t.).

Pažinčių skelbimo sąlygos gan paprastos. Panorėjusieji skelbūs pažinčių skyrelyje atsiunčia mūsų redakcijai skelbimo tekstą, taip pat nepamirškite nurodyti savo tikslų pavardę, vardą ir adresą. Už šiuos skelbimus pinigų mokėti nereikia!

Norintieji sužinoti pasiskelbusio asmens adresą atsiunčia į redakciją nuščią voką su užrašytu savo namų adresu ir nurodo, kurio pasiskelbusio asmens adresą norėtų gauti. Šį adresą mes jums atsiųsime į namus. Pinigų mokėti taip pat nereikia. Na, o jei norite, galite pervesti bet kokią pinigų sumą į AIDS profilaktikos centro sąskaitą Nr. 04121023 Soc. banko. Vilniaus m. Žirmūnų skyriuje.

SIMPOZIUMAS SUOMIJOJE

1991 m. birželio 13-15 d. Suomijoje, Espo mieste, įvyko 12 Šiaurės šalių virusologinis simpoziumas. Panašūs simpoziumai buvo ruošiami kas dveji metai, bet iki šiol vadinosi Skandinavijos virusologiniai simpoziumai. Šiomet organizatoriams, t.y. Helsinkio universitetui ir Suomijos nacionaliniam sveikatos institutui, nusprendus, į šį simpoziumą buvo pakviesti dalyvauti atstovai iš Pabaltijo Respublikų - Lietuvos, Latvijos ir Estijos. Dėl šios priežasties buvo pakeistas simpoziumo pavadinimas - Šiaurės šalių.

Dalyvavo apie 150 asmenų iš Suomijos, Švedijos, Norvegijos, Danijos, po 2 žmones iš Pabaltijo šalių ir Leningrado, taip pat buvo lektorių iš Jungtinių Amerikos Valstijų, Pietų Korėjos, Kinijos.

Darbas simpoziume vyko pagal šias temas:

- Hantavirusai,
- Retrovirusai,
- Papilomavirusai,
- Herpesvirusai,
- Pikornavirusai,
- Antivirusiniai agentai,
- Sintetiniai peptidai virusologijoje.

Kiekvienai šių temų buvo skirta keletas pranešimų. Smulkesni darbai pateikti stendinių pranešimų pavidalu. Mes pateikėme 2 pranešimus: „ŽIV infekcijos epidemiologija Lietuvoje“, „ŽIV-1, VHB ir CMV infekcijos Lietuvos katėjimuose“.

Kologos iš Estijos pateikė duomenų apie „ŽIV epidemiologinę situaciją Estijoje“ ir apie „Hantavirusų serotipų tyrimus Estijoje“.

Kologos iš Latvijos skaitė pranešimą „Chotozano derivatų anti-ŽIV poveikis in vitro“, o kolega iš Leningrado - apie gripo viruso replikaciją.

Visų pranešimų, tarp jų ir mūsų, tezės yra spausdintos atskirame rinkinyje, kurį turi ir Lietuvos AIDS profilaktikos centras.

Užmegzti ryšiai su Helsinkio universiteto ir Suomijos nacionalinio sveikatos instituto virusologinių tyrimų laboratorijomis. Buvo palikti dviejų asmenų (ŽIV serotegiamo asmens ir jo lytinio kontakto) kraujo pavyzdžiai ŽIV išskyrimui ir jo tipo nustatymui.

Taip pat buvo aptartos bendradarbiavimo galimybės diagnozuojant imunodeficitines ligonių būkles, sukeltas Herpes-6 tipo viruso (kol kas tokie darbai Lietuvoje ir Sovietų Sąjungoje nevykdomi).

Konferencijos metu buvo susitarta su „Wellcome“ firmos atstovais ir tartasi dėl labdaringos pagalbos Lietuvai galimybų, taip pat tarėmės su Norvegijos, Švedijos, Korėjos mokslininkais dėl bendradarbiavimo AIDS profilaktikos srityje.

Edita Apuokienė

7. Susipažinčiau su moterimi ar mergina iki 22 metų. Gali turėti invalidumą.

8. Senyvas, bjauras, raišas veiniukas norėtų vakarais Vilniuje prie ežero matytis su tokia pat laume.

9. Esu 39 metų, 176 cm ūgio, vidutinio kūno sudėjimo, šviesiaplaukis. Išsilavinimas - aukštasis. Antros grupės invalidas. Gyvenu kaime. Pagal horoskopą esu Mergelė.

Susipažinčiau su panašaus likimo 30 -39 metų mergina ar moterimi.

Naujas anoniminės profilaktikos kabinetas Vilniuje
Šeškinės 24
telefonas - 46 86 63

PIRMOSIOS AUKOS

Latvijoje mirė pirmasis AIDS ligonis

Š.m. gegužės mėnesį Rygoje nuo AIDS mirė 31 metų jaunuolis. Buvo išsiskyręs. Ne donoras. Jam kraujo perpilta taip pat nebuvo. Ne kartą lankėsi užsienyje. Užsikrėtimo kelias - lytinis. Vaikystėje persirgo tuberkulioze.

1989 m. jam atsiradusius pūlinius odoje gydė chirurginiais intervencijomis. 1990 m. kovo-balandžio mėn. atsirado negalavimų - karščiavo, gydėsi pats. 1990 m. rugpjūčio mėn. pradėjo kosėti, karščiuoti. Negerėjant savijautai, rugsėjo 1 d. kreipėsi į polikliniką. Gydytojai įtaria esant tuberkuliozę ir paguldo į tuberkuliozės dispanserį (IX .1 - X. 1).

Rugsėjo 12' tiriamas dėl ŽIV, po 2 dienų gaunamas teigiamas atrankinis tyrimas. Nelaukiant patvirtinancio tyrimo, rezultatai pranešami gydymo įstaigai, san. epid. tarnybai. Ligonio pasiūlyta neišsaugoma. Prievarta tikrinami visi bendradarbiai.

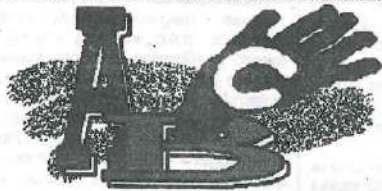
Jo kraujas siunčiamas į Maskvą. Teigiamas atsakymas gautas rugsėjo 26. Pabaltijo san. epid. tarnyba kelis kartus skambina į Lietuvos AIDS profilaktikos centrą reikalaujama tikrinti asmenis, dirbančius toje pat sistemoje, kaip ir sergantysis. Mums atrodė, kad to daryti negalima ir prievartos nenaudojome. Šiuo metu galima aiškiai pasakyti, jog buvome teisūs.

Toliau ligonis gydomas infekcinėje ligoninėje. Du kartus lankosi Maskvoje. Jam skiriamas gydymas azidotimidinu, vieninteliu kol kas efektyviu medikamentu. Vėliau ligonis savavališkai gydymą azidotimidinu nutraukia, nes taip elgiasi dauguma tokių ligonių Maskvoje. Jiems neteikiama konsultacinė pagalba, neišaiškinama gydymo šiuo medikamentu privalumai ir trūkumai. Labai pablogėja sveikata, maždaug mėnesį prieš mirtį kosti, karščiuoja. Temperatūra nuo 40°C

staiga krinta iki 35°C, viduriuoja, burnoje ir virškinimo trakte - grybelis kandida. Jis išplinta po visą organizmą.

Gegužės šeštą dieną ligonis miršta. Gydanti gydytoja vėliau prisimindama šią mirtį mums pasakė: „Tik po jo sunkios mirties aš supratau, už ką mums moka priedą prie atlyginimo - ne tik už pavojų užsikrėsti, bet ir už dvasinį būseną, kurią tenka išgyventi teikiant jiems pagalbą iki paskutinės minutės“. Skrodimas atliktas ketvirtą dieną po mirties. Gerai paruošta patologų anatominė konferencija įvyksta dar vėliau. Joje dalyvavo ir didelė Lietuvos AIDS profilaktikos centro darbuotojų grupė. Videojuostoje užfiksuota konferencijos medžiaga yra mūsų centre. Ruošiamasi kurti mokomąjį filmą ir rodyti Respublikos gydymo įstaigose.

Gydytojas
Algimantas Trečiokas

AIDS

[GYTAS (AKVIZITINIS) IMUNITETO DEFICITO SINDROMAS.

AIDS sukelia žmogaus imunodeficito virusas. AIDS yra paskutinė ŽIV sukeltos infekcijos stadija. Žmogus gali būti užkrėtas ŽIV, bet nesirgti AIDS! Ar visi užsikrėtę susergera AIDS? Kol kas tikslaus atsakymo nėra. Manoma, kad apie 50 - 75 %. Ligai prasidėjus, jos neįmanoma sustabdyti. Nuo užsikrėtimo iki susirgimo praėina 8 - 10 metų. Reikia neužmiršti, jog sergantieji AIDS miršta ne nuo ŽIV, o nuo kitų infekcijų. Kuo organizmas atsparnis, sveikesnis, tuo ilgiau žmogus gyvena.

ŽIV

ŽMOGAUS IMUNODEFICITO VIRUSAS.

Tai virusas, kuris patenka į žmogaus organizmą lytiniu keliu arba per kraują. Daugiausiai žmogus kranyje, silpnina imuninę sistemą, t.y. žmogus tampa neatsparus ligoms. Kodėl nemirštama iš karto? Todėl, kad imuninė sistema silpsta palaipsniui ir AIDS ligos požymiai pasirodo tik po kelerų metų. Žmogaus imunodeficito virusas labai greitai kinta (panašiai kaip gripo, tik daug greičiau), todėl labai sunku sukurti vaistus.

Prezervatyvas

(Lot. præservativus - apsauginis) - guminis maišelis, užmaunamas ant vyro varpos neštumui įvesti ir apsisaugoti nuo venerinių ligų. Kol kas patikimiausia priemonė lytiškai santykiuojant neužsikrėsti ŽIV. Prezervatyvas neleidžia praskverbti ne tik venerinėms ligoms, bet taip pat ir žmogaus imunodeficito virusui. Galia, bet žmonės nelabai naudoja prezervatyvus, mano, kad tai gėdinga ar nepadoru. Ypač svarbu, kad prezervatyvas būtų naudojamas atsitiktinių lytinių santykių metu.

Rajanas Vaitas gimė 1971 m. gruodžio 16 d. Kokomo miestelyje, Indianos valstijoje. Kaip įprasta Amerikoje, naujagimį iškart apipjaustė. Tačiau mažylis tris dienas kraujavo. Gydytojai bandė stabdyti tekantį kraują tepalais, kitomis priemonėmis, bet niekas nepadėjo.

Trečią parą berniuką nutarė paguldyti į Indianopolio ligoninę. Jis buvo netekęs tiek kraujo, kad gydytojai manė, jog vaikas nebešgyvens.

Tačiau berniukas nemirė. Jo motinai Džinai Vait pranešė, kad jos vaikas serga hemofilija. (Kasmet JAV gimsta apie 500 vaikų, turinčių šią ligą.)

Rajanui pradėjo leisti vaistus "faktorius VIII", stimuliuojančius kraujo apytaką. Vaiką 2-3 kartus per mėnesį veždavo į ligoninę, o kai jam sukako 5 metai, gydytojai išmokė motiną atlikti procedūrą namie. Ligoninėse ji gaudavo 10-12 dozių vaistų, laikydavo juos šaldytuve. 1984 m. viena vaistų partija buvo užkrėsta ŽIV, kuris injekcijos metu pateko į Rajano kraują.

Kai tapo aišku, koku būdu buvo užkrėstas vaikas, visoje Amerikoje griežtai pradėti kontroliuoti kraujo bankai. Vaistus "faktorius VIII" pradėjo kaitinti, kad žūtų virusas. Tačiau Rajanui tai nebegelėjo padėti. 1984 m. gruodžio mėn., kai jam buvo 13 metų, jis sužinojo, kad serga AIDS.

Kaip ir anksčiau, Rajanas gyveno Kokome, mokėsi šeštoje klasėje kaimyniniame Rašavlio miestelyje. Susirgus AIDS, jam pradėjo daryti begales injekcijų. Po vienos injekcijos Rajanui teko praleisti pavasario semestrą, o kai rudenį jis norėjo grįžti į mokyklą, jos direktorius Dž.O. Smitas mokytiis neteikė. Smito žodžiais, Rajanas kėlė grėsmę likusiems 379 mokiniams. Direktoriui pritarė grupė išsigandusių tėvų bei dauguma mokytojų: apie 50 jų balsavo už tai, kad Rajanui būtų uždrausta mokyti. Nors valstijos pareigūnai bandė įtikinti direktorių, kad Rajanas visiškai nepavojingas, tačiau

įkibėti taip ir nepavyko...

Rajano tėvai išsiskyra, kai jam buvo ketveri. Vaikas liko gyventi su motina ir jaunesniąja sesute Endri. Kartu su motina Rajanas nusprendė kovoti, kad jam būtų leista tęsti mokslą.

Rudenį jis pradėjo mokyti namie, naudodamasis telefonu ir kompiuteriu. Girdimus telefonu buvo blogas todėl Rajanui ne viską pavykdavo suprasti. Tačiau viegi jis klausinėdavo mokytojus ir pats atsakinėdavo jiems.

Rudenį teismas pripažino, kad vaikas turi teisę lankyti pamokas, jei gerai jausis. Rajanas pasakė, kad šis sprendimas - geriausias dovaną jo keturioliktojo gimtadienio proga. Direktorius labai neroriai paktuso šiam sprendimui.

Rajanas Vaitas 1971-1990

*BERNIUKAS, KURĮ ŽINOJO VISA AMERIKA

*SU RAJANU BENDRAVO DU AMERIKOS PREZIDENTAI

*GERIAUSI JO DRAUGAI BUVO PROFESIONALŲ SPORTO ŽVAIGŽDĖS, ŽYMAUSI ROKO DAINININKAI

*RAJANO VAITO LAIDOTUVĖSE DALYVAVO ELTONAS DŽONAS, MAIKLAS DŽEKSONAS, BARBARA BUŠ

Mokyklinės peripeitjos patraukė masinės informacijos priemonių dėmesį ne tik Indianos valstijoje, bet ir už jos ribų. Apie šį įvykį pasirodė straipsniai "New York Times", "Washington Post" laikraščiuose. TV kompanijos pranešė apie tai visai šaliai. Į tokią situaciją pakliuvo ne tik Rajanas, Jis gi buvo pasiryžęs atvirai kalvoti dėl savo teigų. Labiausiai norėjo, kad su juo elgtųsi kaip ir "su visais kitais". Likimas, deja, buvo kitoks.

Kai vasario 21 dieną jis grįžo į mokyklą, pusė jo bendraklasė liko namie. Kiti piketavo prie mokyklos, protestuodami prieš Rajaną. Vis dėlto dauguma berniukų, sutikę koridoriuje, elgėsi su juo draugiškai. Daugelis net priedavo pasisveikinti.

Mokytojai buvo paruošti, jei Rajanui pablogėtų sveikata. Į mokyklą atvežė chloro.

Diena praėjo sėkmingai. Tačiau grupė tėvų ir vėl padavė pareiškimą į apygardos teisimą, kad leidimas mokytiis prieštarauja 1944 metų Indianos valstijos įstatymui, liečiančiam užkrečiamąsias ligas. Teisėjas šį prašymą patenkino, ir Rajanas vėl neteko teisės lankyti mokyklos, kol teismas nuspręs, ar šis įstatymas tinka sergantiems AIDS.

Nors ir buvo įrodyta, kad AIDS buitiniu keliu neplinta, vaikų tėvai įrodinėjo, jog Rajanas kelia grėsmę jų vaikų sveikatai. Mokyklos fizinio lavinimo salėje įvyko keletas susirinkimų, kuriuose tėvai pripildė du didelius stiklainius dolerių ir čekių, kad padengtų teismo išlaidas.

Kitą savaitę "New York Times" pirmajame puslapyje rašė, kad indianos berniukui uždrausta lankyti mokyklą dėl to, jog kai kurie suaugusieji nepakankamai supranta AIDS problemą.

Trys medicinos ekspertai dar kartą patvirtino, ką būtų padarę ir kiti JAV gydytojai, kad Rajanas aplinkiniams nepavojingas...

Rajanas tęsė mokslus namie telefonu. Tiesa, vieną kartą biologijos mokytojas atvažiavo pas jį į namus parodyti, kaip skrosti žiogelį.

Tuo metu Rajanas ir jo motina tęsė kovą teisme. Iš pradžių buvo manoma, kad iniciatorė yra motina, tačiau greit paaiškėjo, kad Rajanas pats viską nutarėdavo.

- Vyras šiuose namuose - pats Rajanas Vaitas, - pasakė 1986 m. advokatas Čarizas Venas. Jo motina ligi tvirtina, kad norą grįžti mokyklą reikšė pats jos vaikas.

Pagaliau balandžio 10 d. Klintono apygardos teisėjas Diekas O'Nilas, atšaukė sprendimą, draudžiantį lankyti berniukui mokyklą. Po dviejų valandų Rajanas jau sėdėjo klasėje. Tuo į po šio įvykio 27 tėvai nelaido vaikams lankyti mokyklos. Keturi vaikai pradėjo lankyti

kitas mokyklas. Tačiau šį kartą Rajaną palaikė mokyklos direktorius Ronas Kolbis.

- Tik finansiniai sunkumai neleisdžia mums tęsti kovos, - pareiškė advokatas Deividas Roselotas; kai apygardos

teismas atmetė dar vieną tėvų grupės skundą.

Šį kartą Rajanas mokėsi iki metų pabaigos, 1986 metų rugpjūčio mėn. gydytojas Andleris įteikė jam pažymėjimą, leidžiantį mokytiis aštuntoje klasėje. Norėdami nureminti mokinius ir jų tėvus, Rajanui pasikyrė atekirą tualetą, bufetę jis naudėjosi plastmasiniais indais, kuriuos po to išmesdavo, nors daugelis specialistų manė, jog tokios išlaidos yra nereikalingos.

- Tik dėl to, kad žmonės nesupranta AIDS problemas, aš buvau diskriminuojamas, gąsdinamas, - pasakė Rajanas AIDS prezidentinės komisijos nariams 1988 metų kovo mėnesį. - Manęs niekas nelaukė, niekas nenorėjo su manimi sėdėti. Net bažnyčioje žmonės nepaduodavo rankos.

Mokykloje mokiniai rašinėdavo įželdžiančius užrašus ant persirengimo spintelės durų, keikdavosi, kai jis eidavo pro šalį koridoriu. Chuliganai daužė Vaitų namų langų stiklus, pradurdavo automobilio padangas.

1987 metų vasarą Vaitas nusprendė, kad jiems bus ramiau gyventi kitoje vietoje, ir išvažiavo į netoli Kokomo esantį Sisero miestelį.

- Aš nenorėjau mirti Kokome, - pasakė Rajanas. - Aš nenoriu būti ten palaidotas. Noriu, kad mane laidotų Sisere. Man čia patinka. Čia tyku ir ramu.

Jo motina pranešė grupėi Sisero žmonių apie savo atvykimą. Mokyklos administracija tiek pasistangė apšviesti mokinius ir miestelio gyventojus, kad rugpjūčio mėnesį, atvykus Rajanui, jį sutiko draugiškai, niekas jo nevengė. Tai buvo mokyklos administracijos ir Rajano pergalė. 1987 m. rudenį Sisere buvo pagerbtas Rajanas Vaitas. Gubernatorius Robertas Oras įteikė Rajanui ir jo mamai apdovanojimus už didvyriškumą skleidžiant žinias apie AIDS.

- Pirmą kartą per trejus metus mes jautėme, kad turime namus, mokyklą, kuri palaiko mane, ir daug draugų, - pasakė Rajanas 1988 metų liepos mėnesį švietimo darbuotojų nacionalinės asociacijos suvažiavime. - Aš laimingas. Aš vėl tapau normaliu pasauliu.

Rajanas norėjo baigti mokyklą 1991 m. ir įstoti į Indianos universitetą.

AIDS trukdė normaliai fiziškai vystytis: ūgis buvo 150 cm, svoris - 41 kg. Nepaisant to, Rajanas puikiai susitvarkė su tekusia jam AIDS atstovo role. Jo darbo grafikas buvo labai sunkus ir kur kas sveikesniam žmogui.

Scenoje jis pasirodė kartu su politiniais veikėjais, žymiais sportininkais ir roko žvaigždėmis. Rajanas kalbėjo itaillioje, JAV ABC programoje "Labas rytas, Amerika", labdaros vakare Niujorke kartu su Elizabet Teller ir Bruku Šildsu.

Jo portretus spausdino žurnalu viršeliai. 1989 m. sausį buvo parodytas telefilmas "Rajano Vaito istorija". Tapęs

žymybe Rajanas galėjo padėti kitoms AIDS aukoms.

- Nepamirškite kitų! - kartojo jis. Nepaisydamas užgriuvusių bėdų, Rajanas mėgo plaukoti, važinėti riedučiais, rinko komiksų knygytes ir "sirgo" už Čikagos beisbolo komandą. Bet tuo pat metu jis jau buvo suaugęs vyras. Jo draugais tapo patys žymiausi Amerikos žmonės. Iškilus viešumon Kokomo berniui, su Rajanu susidraugavo Eltonas Džonas. Jis skambino, rašė Rajanui ir lankė jį ne rečiau kaip kartą per mėnesį. Syki nuvežė jį ir jo šeima į Floridos "Disneldą".

Tęsinys 7 psl.

Nuotraukose: Rajanas su sesute (katrėje), Rajanas mokosi namie (viršuje), olimpinis čempionas Gregomas Lugasnis padovanojo Rajanui savo olimpinį suksio medalį (apačioje)

Pradžia 4 psi.

Niekada nedariau to, ko nenorėjau daryti

- Nesuprantu, kodėl jūsų Respublikos garšas žmonės - turiu omenyje rašytojus, aktorius, menininkus, kitas Lietuvoje gerbiamas asmenybes - ši šiol tyli, - stebėjosi abu svečiai. - Kuo, jei ne jais politikas žmonės. Žinoma, kol galioja kai kurie atgyvenę įstatymai, dirbti nelengva. Bet juk tai laikina.

Daug kas Džimui, nors ir pakankamai gerai žinančiam sovietinę sistemą (jos aprašką, anot jo. Lietuvoje dar apsta), buvo keista ir sunkiai suprantama. Pavyzdžiui, sužinojęs, kad lietuviškas degtukų dėžutes greitai puoš AIDS profilaktikos reklama, labai nustebė, kad turime už tai mokėti.

- Juk jūs jų labai tai darote, tai kodėl dar turite mokėti? - nesuprato Džimis. O kiek vėliau pasiūlė komercinę reklamą spausdinti vienoje degtukų dėžutės pusėje, o profilaktikos informaciją - kitoje. Džimis ir Hansas atvežė savo organizacijos išleistą šmaikštų plakatą „Nepamirškite vasarą praežvelgti“. Sužinoję, kad Lietuvoje labai sunku išleisti tokių kokybiškų plakatų, svečiai pasiūlė išleisti jį Švedijoje, tik jau su lietuvišku užrašu.

Pasikėję, kad Hansas turi „mažytę spaustuvėlę“, kurioje spausdinami beveik visi „Simon“ leidiniai.

Kalbėjosi svečiai ir su vienu iš infekuotųjų. Tai buvo privatus pokalbis išsauganti visiklą anonimiškumą.

Lankytasi ir Parlamente. Žurnalistas nebūtų žurnalistas, jei tokiu metu nepasinaudotų proga pasikalbėti su parlamentaru apie Lietuvos politinę bei ekonominę padėtį. Su svečiais Parlamente susitiko deputatas A.Kumža. Ponas J.W. Al-Jeddahvi nepaprastai veiklus žmogus. Skersai išlėgį išušęs pasaujį. Todėl itin malonu buvo išgirsti jo nuomonę apie mūsų Centrą.

- Turiu pasakyti, kad nesitikėjau rasti tokį centrą ir tokių jaunų veiklių žmonių komandą. Turint omenyje Lietuvos siekius ir jos padėtį, per porą metų padarėte tikrai daug. Na, o plečiantis ryšiams, mergantis kontaktams ir bendradarbiaujant su kitomis šia problema užsiimančiomis organizacijomis bei AIDS centrais, esu įsitikinęs, padarysite dar daugiau. Svarbiausia - nenuleisti rankų!

Atsisveikindami svečiai (anot Džimio, dabar jau biculiat) patikino, kad pirmasis vizitas į Lietuvą buvo netikėtai malonus ir naudingas, ir pažadėjo vėl atvykti, išsėję pirmuosius pažadus. Lauksime.

Asta LAPINSKAITĖ
Rimantas ŠIMKUS

Vaistai nuo AIDS

Pasaulyje vis daugiau mokslininkų stengiasi sukurti vaistus nuo AIDS. Per masinės informacijos priemonės vis dažniau galima išgirsti sensacingų pranešimų apie naujus pasirodžiusius vaistus. Deje, užsienio radijo ir televizijos kompanijos dažniausiai besivaikydamos sensacijų, eilinį kartą apgauna savo klausytojus, priverčia dar sykį juos nusivilti...

Ir mes negalime tiksliau pasakyti, kurie vaistai tikrai yra geri. Todėl siūlome jums nors susipažinti su kai kuriais neseniai išrtais vaistais.

JAV tikrinamas preparatas N-acetil-cistcin AIDS gydymui. Jis buvo vartojamas gydant lėtinį bronchitą. Panaudojus jį ankstyvoje stadijoje, gali nebūti AIDS klinikiškių reiškinių.

Kenron vaistas nuo AIDS? Ar dar viena gera priemonė, kuri padeda... sveikam žmogui. Tai Kenijoje sukurtas naujas preparatas nuo „XX a. maro“. Pasaulinė sveikatos organizacija, šį vaistą išbandžiusi, teigia, kad 80-čiai procentų

pacientų per mėnesį išnyko 90% ligos simptomų. Kenron patenkvina ligą, todėl j šį vaistą atkreiptinas dėmesys.

Amerikiečiai sukūrė preparatą ampliten, kuris derinamas su azidotimitinu, padeda gauti gerų gydymo rezultatų. Berlyno virusologai Eikard Mattes ir Martin fon Jahta-Lipinski bando fortimidinu pagrįstą medikamentą, kuris net 5 kartus efektyvesnis už azidotimidiną. Tačiau manoma, kad geriausia gydymo priemonė - vakcina..

Ufoje (Baikirije) sukurtas perspektyvus vaistas, pratęslantis sergančiųjų AIDS gyvenimą. Tai - niglizas. Efektyvumu jis nenusileidžia azidotimidinui. Preparatas tinka ir skrandžio opalgei, bronchinei astmai, plaučių ligoms gydyti. Jau sudarytas kontraktas su angliais dėl niglino gamybos ir platinimo užsienyje. Bandomas Londone.

BI-RY-587. Tikimasi, kad šis preparatas gali tapti antivirusiniu agentu gydant ŽIV infekciją. Sukdrė farmacijos firma Konekikuto vaistijoje.

Vaikai ir AIDS

Iki 1990 m. pradžios JAV buvo užregistruota apie 200 AIDS sergančių vaikų (mažiau nei 0,05% visų sergančių JAV asmenų). Daugiau kaip pusė jų (60%) jau mirė.

Europos šalyse sergančių vaikų skaičius sudarė 2,3% visų sergančiųjų.

Iš viso pasaulyje užregistruota daugiau kaip 4000 sergančių AIDS vaikų, t.y. 3% visų sergančiųjų.

TSRS šiuo metu yra per 600 ŽIV infekuotų asmenų, iš kurių - 52% vaikų, šiuo virusu infekuotų medicinos įstaigose per nesterilius švirkštus.

Daugumą amerikiečių mano, kad sąmoningas užkrečiamas AIDS virusu privalo būti prilygintas iš anksto numatyti žmogžudystei, be to, reikalauja įstatymaiskai įpareigoti užsikrėtusius ŽIV virusu gydytojus informuoti pacientus apie savo sveikatos būklę. JAV parengė nutarimo projektą, leidžiantį įvažiuoti imigrantams, sergantiems AIDS.

TSRS Aukščiausiosios Tarybos deputatai paruošė AIDS profilaktikos įstatymo projektą. Komentare pažymėta, kad infekuotiems vaikams iki 16 m. reikia apmokėti keliones į gydymo įstaigą.

Narkomanai „eksportui“.

Tarptautinė asociacija „Patriarch“ pareiškė galinti priimti iš TSRS gydytis 500 narkomanų. Maskvoje įkurta Tarptautinė asociacija kovai su narkomanija ir narkobizniu. Ją remia italų Fondas Minoli.

Tęsinys. Pradžia 6 psi.

Šuolių į vandenį rekordininkas Gregas Lugas pakviatė berniuką į šalies čempionato varžybas ir padovanojo savo iškovotą aukso medalį. Vėliau Gregas padovanojo Rajanui dar du medalius, išmetus žaidynes 1987 m.

Dar vienu Rajano draugu tapo dainininkas Maiklis Džeksonas. Jis padovanojo Rajanui atvirą raudoną automobilį „Mustangas“.

1989 m. gruodžio mėnesį Rajanas šventė savo 18-ąjį gimtadienį. Tuo metu jo sveikatos būklė labai pablogėjo: kraujyje sumažėjo trombocitų, stafilokoko infekcija pažeidė akis ir kojų odą. Vis dėlto Rajanas sutiko Naujuosius metus kartu su Maiklu Džeksonu jo Santa Barbaros rančoje Kalifornijoje.

1990 metų kovo mėn. Rajanas dalyvavo kartu su buvusiu JAV prezidentu Ronaldu Reiganu ir jo žmona Nensi naujos labdaringos programos „Sportininkai ir artistai padeda vaikams“ atidaryme. Ši organizacija sukūrė nacionalinę Rajano Vaito programą, skirtą kovai su AIDS. Los Andžela Rajanas buvo kasmetinėje „Oskarų“ skyrimo ceremonijoje nuolatinis svečias. Vieno telešou metu berniukas pasijuto blogai ir skubiai grįžo į Indjaną.

1990 metų kovo 29 Rajaną paguldė į Indjanos ligoninę. Diagnozė - kvėpavimo takų infekcija. Apie jo sveikatos būklę teiravosi daug žymių veikėjų: viceprezidentas Denas Kveilas, senatorius Edvardas Keneda, dešimtyb aktorių, muzikantų, rašytojų. Eltonas Džonas, kurį Rajanas vadino savo geriausiu draugu, atvažiavo į ligoninę, pasiėmęs kasetinį magnetofoną, ir kaitelį valandų kartu su Rajanu klausėsi mėgstamiausių jo dainų.

Rajanas Vaitas 1971-1990

Rajano gydytojas buvo priverstas įjungti respiratorių. Tačiau kraujotaka stiprėjo, ir Rajanas atsidūrė komos būsenoje. Nustojė veikti inkstai. Infekcija plito po visą organizmą.

1990 metų balandžio 8-osios rytą Rajanas mirė. Jam tebuvo 18 metų.

Į Rajano laidotuvas balandžio 11 d. atvyko pusanro tūkstančio berniuko draugų. Tarp jų buvo ir pirmoji Amerikos ledi Barbara Buš, Maiklas Džeksonas, Eltonas Džonas. Tą dieną Indianos vaistijoje buvo nuleistos vėliavos.

- Rajano mirtis tik didina mūsų gyvybę, pareigą tęsti pradėtą kovą su šia liga, - pasakė JAV prezidentas Džordžas Bušas.

- Jei pasaulyje nebūtų buvę Rajano, mes būtume skyrę mažiau dėmesio sergantiems AIDS ir greitai būtų pradėję smerkti juos, - pasakė Indianos gubernatorių Ianas Bel.

- Skola Rajanui įpareigoja mus šalinti baime, išviliusią jį iš namų ir mokyklos, - pasakė buvęs prezidentas Ronaldas Reiganas. - Skola Rajanui mums liepia rodyti daugiau galėtingumo, rūpinimosi ir kantrybės sergantiems AIDS, jų gimlinėms ir artimiesiems.

Tačiau geriausiai savo jausmus išraiškė pastorius Reimončas Probaskas. Tą dieną, kai mirė Rajanas, pastorius mežoje ligoninės patalpoje pasakė, kad jis dėkingas likimui už tai, „kad leido susitikti su Rajanu ir tiek daug išmokyti iš jo. Rajanas išmokė mus supratimo ir galėtingumo. Šis trupus berniukas parodė mums tikrą sielos didybę“.

Pagal „America“ parengė
Artūras Butkevičius

1564 m. italų gydytojas ir anatomas Falopijus pirmasis aprašė lininius „mašelinus, impregnuotus antiseptiniais tirpalais, kurie buvo naudojami saugantis nuo lytinių kelių plintančių ligų, ypač nuo sifilio, Europoje įsigėjęsio XVI amžiuje. Manoma, kad, praėjus aštuoniems dešimtmečiams, doktoras Kondomas prezervatyvą, kaip kontracепtinę priemonę, rekomendavo Anglijos karaliui Karlui II (1660-1685), atsidūrusiam keblioje padėtyje dėl daugybės nesantuokinių „meilės“ vaikų.

Žinoma, nei Kondomas, nei Falopijus nebuvo pirmieji prezervatyvo išradėjai. Yra žinių, jog jau šioje senovėje saugantis nuo „malonių nemalonių“ buvo naudojamos žuvų pūslelės bei gyvulių žarnos. Prancūzai šį išradimą priskirdavo britams ir vadino vadindami jį „anglišku lietpalčiu“, o angliai - prancūzams, praminę jį „prancūzišku voku“. Visais laikais prezervatyvo reputacija svyravo. Aniai dar ir šio šimtmečio pradžioje vyravo nuomonė, kad prezervatyvas, kaip medam de Sevinje dažnai rašė grafienei de Grinjan, „meilėi yra tokia nepelkiamai klūtis kaip tankas, o infekcijai - tokia plona užvara kaip marlė“. Ir tik ketvirtajame mūsų amžiaus dešimtmetyje

ŠIS BEI TAS APIE PREZER...

pramoniniu būdu pavyko pagaminti tikrai kokybišką prezervatyvą iš piono, elastingos gumos - latekso.

Kaip bebūtų keista, tačiau prezervatyvai iš žarnų gaminami ir šiandien (Amerikoje jie vadinami „skin condom“). Tai ne vien retro

sitūsus: pasūžymi daug gėresniu šilumos laidumu negu prezervatyvai iš latekso. Žinova tvirtina: JAV šiuo prezervatyvų parduodama vis daugiau, nors jie penkis kartus brangesni už paprastuosius. Prezervatyvų iš žarnų pagaminama 4-5% viso kiekio, o pardavus juos, gaunama 20% pajamų.

Šių prezervatyvų gamybai naudojamos Naujojo Zelandijos eriučių žarnos. Papjautų eriučių žarnos išimamos ir konservuojamos druska. Po to ši žaliava specialiose mašinos kaustiku (natrio ūrnu), valoma nuo riebalų ir kitų pašalinių dalelių. Taip paruoštos žarnos džiovinamos ir tiesinamos karštu oru, kol tampa panašios į peršviečiamą pergamentą ar sausos rūkytos dešros odele. Tokie „pustfabrikačiai“ gabenami į Puerto Riką.

Čia jie rūšiuojami pagal dydį ir maunami ant atitinkamų formų. Laisvieji jų gatai svyruojami iki reikiamo ilgio ir apklijujami elastinga juostele, kad prezervatyvas laikytųsi, nes pati žaliava (žarnos), iš kurios jie pagaminti, nėra elastinga. Gatavo prezervatyvo kokybę tikrinama paprastai: jis pripilamas vandens arba pripučiamas oru. Prieš įpakavimą prezervatyvai dar tepami specialiu tepalu, saugančiu audinį nuo mikrobu.

O štai dar vienas retro stiliaus pavyzdys: Anglijoje išaugo paklausa prezervatyvų be „gajuko“ - rezervoaro. Manoma, kad jie estetiški patrauklesni, ypač homoseksualistams, ir suteikia kur kas daugiau malonumo.

Taigi istorijos sąvartyne kiekvienas gali sau rasti ką nors nędingo.

Parengė L. Šmidt ir J. Šiaulytė

MŪSU KONKURSUI

Tai reikia žinoti

Štai tu namie. Čia baigiasi kelionės. Čia kūni, o ir sielai taip ramu. Vėl glosto akį jovaras už kluono, Gandralizdį matai gimtų namų...

Girta daina nuvilnia palaukėm, Artojai ją užplėšia grįždami, O tu eini nesavas toks, priplaukęs, Juodžiausių įtarimų pilna širdimi.

Kad išsvajota tavo sielos fėja - Gal draugė, o gal teisėta žmona, Ar šiaip kokia nors turgaus Dulsinėja Jau tau nebe labai ištikima...

Tą jau atleisk, kaip sau atleidi daug ką, Nes gal ir pats neįstikimas tu, Ir nelidėk, nes dar turi tu draugą - Prezervatyvas draugas tas vardu!

Tad kai ilgai laukta, tiek išsvajota, Saldi minutė vakaro ateis, Kad nereiktų AIDS'o tau bijoti, Tu užsimauk jį judesiais lengvais.

Ir nė už ką pasauly nepamirški, Kad turi būti ypač atsargus, Žinok: geriau jau pirštą nusikirsti, Negu įdrėksti Jam aštrių nagų!

Ir bus naktis... Ir kambary bus juoda... Kažkur sulos šuneliai: „Au - au - au“, Ir tu suprasi: viskas bus tau duota, Todėl į darbą metas kibti jau.

Bet stop! Pakilk ir žiburį uždeki, Gera! ieško: ten yr tokia vieta... Lyg aras žvelk, įtempęs žviritį akį - O kaip su Jo galiojimo data?

Jei senas, tai išmesk tuoj pat pro langą, Tiktai pakenktų tavo labui jis, Ir nusipirkęs naują užsitempti, Bet vieną, o ne du ir ne penkis!

O antra vertus, kitąkart to pačio, Nors kaip norėtum, jau nebesidėk, Jis priešas tau! Išmesk geriau per petį, Toksai jis tau nebebedadės vis tiek...

Tad tvirtas būki kaip lankoj pjovėjas Ir žvelk pirmyn erelišku žvilgsniu Tais momentais, kai vaistinėn užėjęs, Tu paprasai: „Daugiau ir didesnių!“

Tai kas, kad eilėje kažkas jau baras, Ir pardavėjos prunkščia po stalu, Tu nusipirk jį tartum tikras aras Dabar. Tuoj pat. Rytoj gal bus vėlu!

M. Vamzdeikis

Redaktorius
Artūras Butkevičius

Visai rimtai

"ČP" "KALNUJUOSE"

Kaip informavo Haimas Špygelglazas iš Raseinių, motelyje "Kainujai" (Raseinių raj.) šį pavasarį nuo prezervatyvų užsikimšo kanalizacija.

Kaip praneša ponas Haimas, motelio vadovybei nuo prezervatyvų gausumo ir įvairovės net akys apraibo - iki tol tokių gražių jie buvo matę tik TV ekranuose...

O mes galime pasidžiaugti nebent tuo, kad "Kainujai" sekso darbuotojos, aptarnaudamos savo klientus, mielai toleruoja prezervatyvus.

IR VIS DĒLTO - NEMESKITE PREZERVATYVŲ Į KANALIZACIJĄ...

Vos tik pasklido kalbos apie AIDS, čia nebeįmanoma praplaukti...

Alcimanto Kriščiūno pieš.

Videotekininke!

Tu gali padėti įveikti XX amžiaus marą! Trumpas, nuotaikingas ir sąnų seksą propaguojantis filmukas kiekvieno tavo videoprogramos pradžioje - stiprus ginčias kovoje su AIDS!

Lietuvos AIDS profilaktikos centre yra sukaupta nemaža įdomių užsienio ir lietuviškų filmukų, kuriuos atvykus į centrą galima persirašyti (nemokamai).

Mūsų adresas: Vilnius, Molėtų pl. 40, tel. 35 04 65

Norite užsisakyti "AIDS kroniką"?

Jokių problemų!

Perveskite 10 rublių perlaidą į mūsų sąskaitą Nr. 04 12 23 Soc. banko Vilniaus m. Žirmūnų skyriuje ir laikraštis-atklausa pas jus į namus. Nepamirškite atsiųsti į redakciją pašto perlaidos kvitą ir parašyti savo tikslių adresą.

ANEKDOTAI INTELEKTUALAMS

Turtuolis pakvietė jauną savo žmonės darbininkę vakarienei į linkinį restoraną. Jau seniai jis įsimylėjęs gražulę ir tikėjosi, kad dabar atėjo ta proga su ja pasilinksminėti.

Prie staliuko neturtinga darbininkė užsakinėjo brangiausių patiekalus: ikrus, langustą, varančio kepenėles... Turtuolis šiek tiek nekukliai pasakė: - Jūs tikriausiai nedužini valgote tokius valgius savo šeimoje?

- Žinoma ne, bet mano šeimoje niekas nepagėdauja su manimi pagauti.

Naktuolis vaikinas vedė jauną gražią merginą. Dabar jis guli kalia jos vestuvinėje lovoje ir, visiškai neturėdamas, patirties jis nežino, kaip elgtis. Jaunavedys meiliai kutena jai bambą, sakydamas: - Kut, kut, kut...

Kutenimas tęsiasi pusvalandį.

- Kut, kut, kut!...

Jaunoji nebeįsitenkus galų gale sako jam, krutindama pilvą:

- Žemiau, brangusis, žemiau...

Tada jis pradėjo murmėti storu balsu, beveik bosu:

- Kut, kut!...

***

Ponia Baniko skambina vidurnaktį gydytojui:

- Ar jūs galite skubiai atvykti, ponas daktare? Mūsų sūnelis prarijo visą pakelį prezervatyvų.

Gydytojas nepatenkintas, kad pažadino taip vėlai. Tačiau jis apsirėngė ir paruošė savo klizmos aparatą. Tada vėl suskambo telefonas:

- Ponas daktare, galite neatiti. Mano vyras ką tik rado dar vieną prezervatyvą savo stalčiuje...

AIDS KRONIKA

Mėnesinis laikraštis "AIDS kronika". Mūsų adresas: 232021 Vilnius, Molėtų pientas 40, telefonai: 76 32 38, 35 04 65, telefaksas: 35 02 25

Formatas A3, 2 spal. spaudos lankai, ofsetinė spauda. Tiražas 10 000 egz. Spaudė "Vilties" spaustuė S L 428 Užs. Nr.

Redakcinė kolegija: Artūras Butkevičius (redaktorius), Saulius Čaplinskas, Algimantas Trečiokas, Asta Lapinskaitė, Raita Mūlinavičiūtė, Algimantas Kriščiūnas (aus. sekretorius), Aldona Reikaviėnė, Lina Šnėd. Prie laikraščio išleidimo prisidėjo: Jolanta Klėtkaitė, Svajonė Zarembaite.